

MÉRÉSTECHNIKA

4. ELŐADÁS

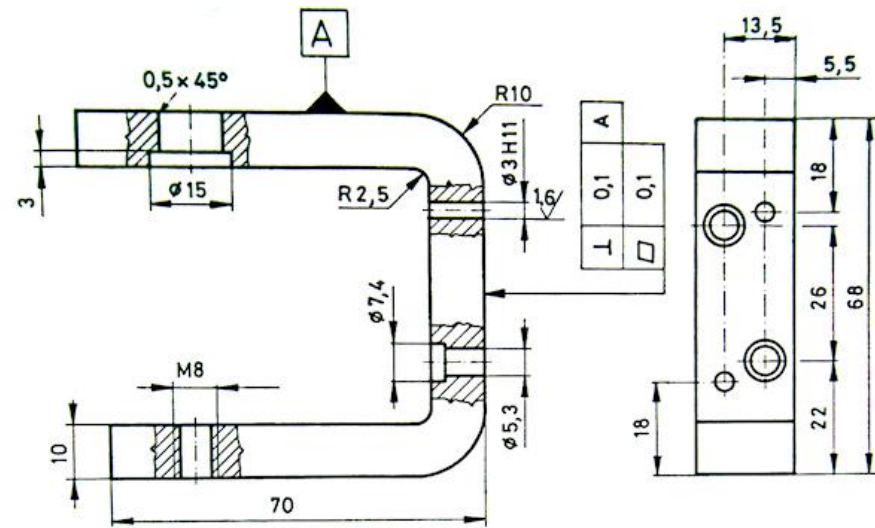

1

Galla Jánosné
2014

Minőség

- Mérethűség
- Alakhűség
- Helyzetpontosság
- Felületminőség

- Felületi mikro-geometria
  - Érdesség
  - Hullámosság
- Felületi réteg állapota
  - Vegyí összetétel
  - Szövetszerkezet
  - Keménységeloszlás
  - Maradó feszültség

MÉRŐESZKÖZÖK CSOPORTOSÍTÁSA

○ Mérőeszközök:

olyan eszközök vagy készülékek, amelyek meghatározott mérési módszerrel való alkalmazása meghatározható mérési bizonytalanságú mérési eredményhez vezet.

Mérőeszközök a mértékek és a mérőberendezések.

• Mértékek:

egyetlen méretet testesítenek meg (mérőhasábok, szögmértékek, idomszerek).

• Mérőműszerek:

olyan mérőeszközök, amelyekkel meghatározott mérési eljárással a mérendő mennyiség mérőszámát vagy annak kiszámításához szükséges leolvasott értéket meg lehet határozni (pl. tolómérce).

MÉRŐESZKÖZÖK FELOSZTÁSA MÉRÉSÜGYI SZEMPONTBÓL

- **Alap-mérőeszközök:** ismert állandó hibájú mértékek vagy mérőberendezések, kizárólag más mérőeszközök ellenőrzésére
- **Etalonok:** ún. mesterdarab; olyan letétbe helyezett, megfelelően őrzött minták, amelyek valamely tulajdonságot maradandóan megtestesítenek
- **Nemzetközi alapmértékek:** egyes fizikai mennyiségek nemzetközileg meghatározott értékét rögzítik (pl. méterrúd)
- **Országos alapmértékek:** a nemzetközivel megegyező alapmértékek, amelyeket a MKEH Metrológiai Hatóság őriz
- **Használati mérőeszközök:** a gyártás, fejlesztés, kutatás során használatos mérőeszközök
- **Ellenőrző mérőeszközök:** gyártás ellenőrzésére szolgáló mérőeszközök
- **Felülvizsgáló mérőeszközök:** a használati és ellenőrző mérőeszközök pontosságának időszakos ellenőrzésére szolgáló mérőeszközök

MÉRŐESZKÖZÖK CSOPORTOSÍTÁSA A KIMENETI MENNYISÉG ALAPJÁN

- **Mechanikai** (pl.: fogaskerék áttétel a mérőórában, karos áttétel).
- **Villamos** (pl. mérőérintkezők, nyúlásmérő átalakítók, fotóellenállások).
- **Pneumatikus és hidraulikus** (pl.: U csöves manométer).
- **Termikus** (pl. hőmérsékletméréshez termoelem).
- **Digitális** (pl. kódtárcsa).

Attól függően, hogy van-e szükség külső energiaforrásra, megkülönböztetünk

- **passzív mérést** (szükséges a külső energiaforrás), illetve
- **aktív mérést** (nem szükséges).

HOSSZMÉRŐESZKÖZÖK CSOPORTOSÍTÁSA

Metrológiai szempont alapján	Konstruktív szempont szerint
Mértékek	osztásos, nóniuszos eszközök
Idomszerek	menetes orsóval működő eszközök
Egyetemes mérőeszközök, mérőkészülékek	mechanizmust tartalmazó eszközök
Speciális mérőeszközök és készülékek	optikai mérőeszközök
	pneumatikus hossz mérő eszközök
	villamos hossz mérő eszközök

MÉRÉSI SEGÉDESZKÖZÖK SÍKLAPOK, MÉRŐASZTALOK

A mérési segédeszközök feladata:

a mérendő munkadarab szükséges mérési helyzetének biztosítása, a mérőeszköz rögzítése, tájolás, ezzel a mérés elvégzését lehetővé teszik, illetve megkönnyítik.

Síklapok, mérőasztalok

mérési bázist, mérési alapfelületet létesítenek.

Erre helyezhetők a mérés elvégzéséhez szükséges eszközök.

A síklapok anyaga általában öntöttvas, több pontossági osztályban készülnek.

A gránit asztal előnye, hogy nem vetemedik, tartós, nem korrodál, nem vezeti az áramot, nem mágnesezhető, karbantartása egyszerű.

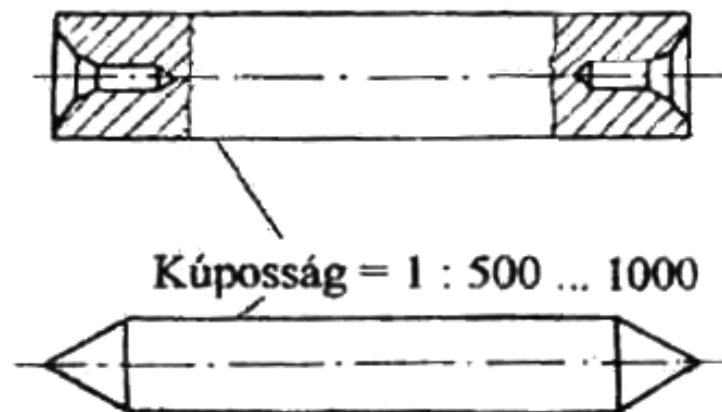
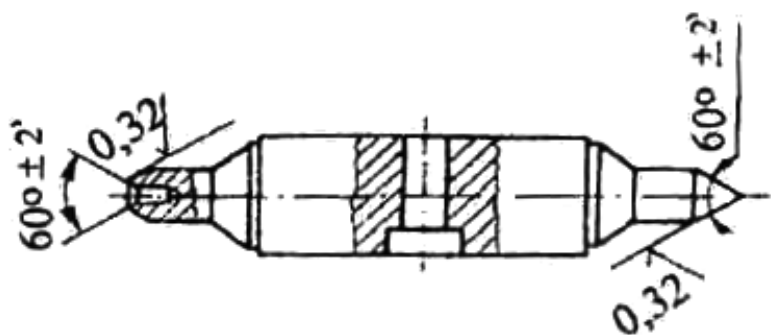

MÉRÉSI SEGÉDESZKÖZÖK

KÚPOK, KÖZPONTOSÍTÓ TENGELYEK

A **kúpok, központosító tengelyek**
bázis tengelyvonal helyzetét biztosítják.

Forgástestek méretellenőrzésénél használhatók
(ovalitás, egytengelyűség mérés).

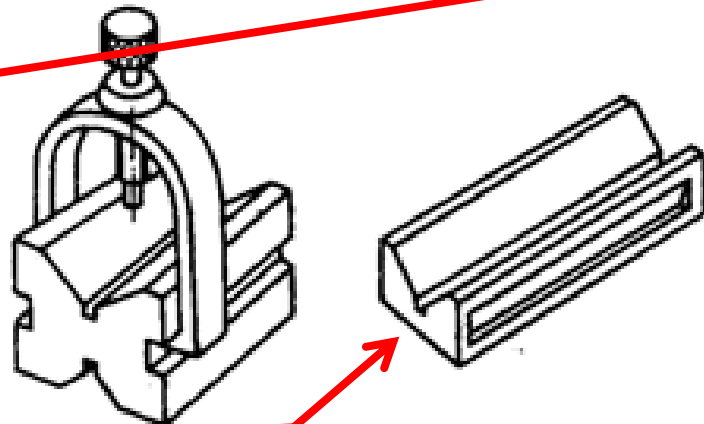
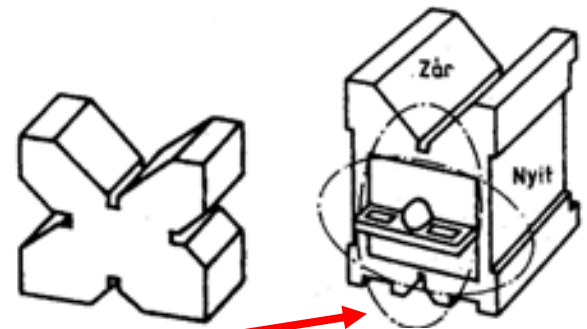
MÉRÉSI SEGÉDESZKÖZÖK PRIZMÁK

A **mérőprizmák** a hengeres munkadarabokat a palástfelületen tájolják, azok alátámasztására szolgálnak. A prizma szöge általában 90° , 108° (ezt a körháromszögűségi hibák kimutatására használják), 120° .

Kialakításuk alapján megkülönböztetünk

- **kereszt-** (négy különböző méretű 90° fokos prizmát tartalmaz, párban hozzák forgalomba),

- **mágneses-**,
- **kengyeles-** és
- **hosszú prizmát.**

MÉRÉSI SEGÉDESZKÖZÖK VONALZÓK

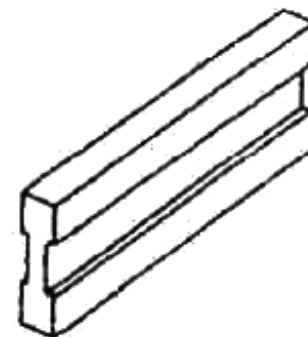
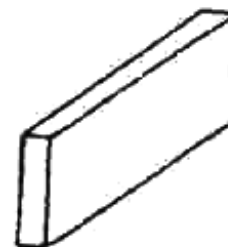

Az **acélvonalzók**
kialakításuk alapján

○ élvonalzók (egyélű, háromélű, négyélű)

○ laposvonalzók,

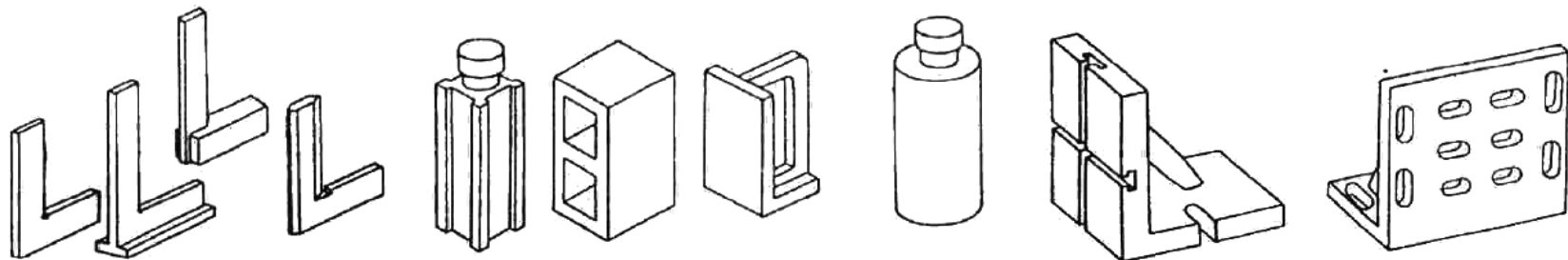
○ széles mérőfelületű vonalzók.
(A széles vonalzókat a Bessel-féle
alátámasztási pontokon kell alátámasztani.)

MÉRÉSI SEGÉDESZKÖZÖK DERÉKSZÖGEK, ÁLLVÁNYOK

Az acél**derékszögek**, mérőblokkok, hengeres ellenőrző derékszögek (mérőhengerek) felhasználási területe: két felület egymáshoz viszonyított merőlegességének ellenőrzése

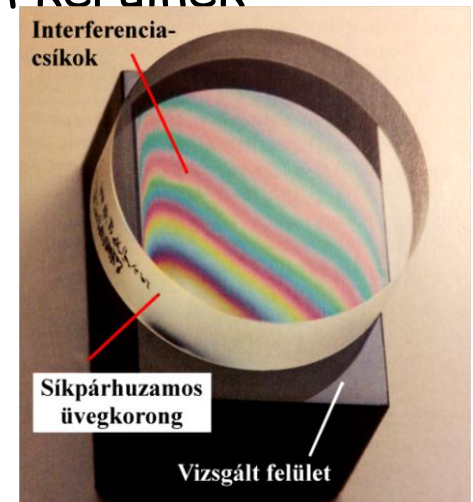
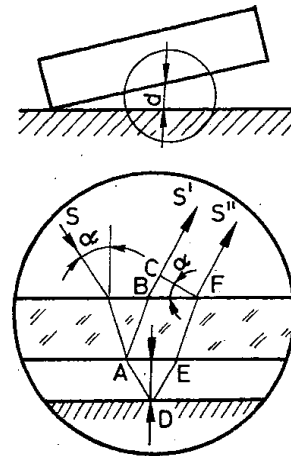
Állványok

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK MÉRTÉKEK

Mérőhasábok tükrösített mérőfelületű, megfelelő keménységű, alak és mérethelyes, általában téglatest alakú mértékek. Pontosságuk alapján szabványos osztályokba sorolva, készletben kerülnek forgalomba.

A méret összeállításánál **a legkisebb tizedesből kell kiindulni**, például: 17,658 mm: 1,008 mm + 1,050 mm + 1,600 mm + 4,000 mm + 10,000 mm. Törekedni kell arra, hogy minél kevesebb darabból állítsuk össze a méretet. Az egyes darabok összecsisztatásánál biztos tapadást kell létrehozni.

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK MÉRTÉKEK, MÉRŐHASÁB TARTOZÉKOK

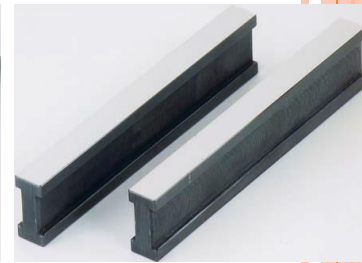
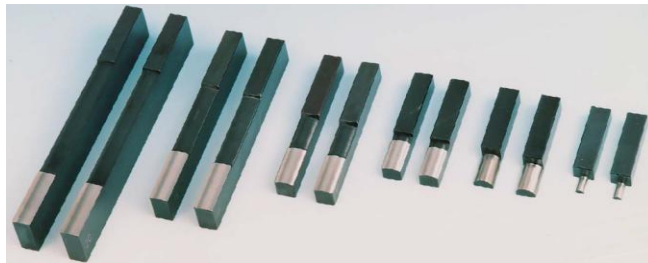
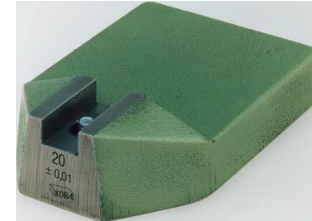
Mérőhasáb tartozékok a

szorítókeret,

irdaló talp,

mérőcsúcsok,

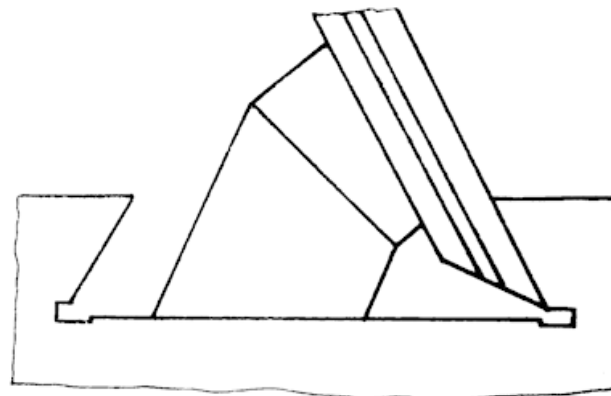
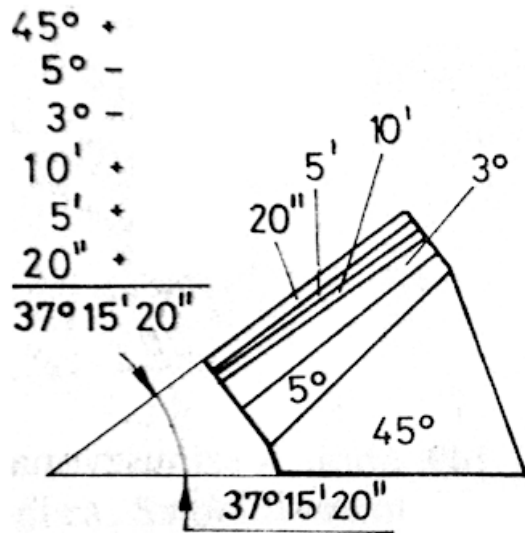
mérőcsőrök.

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK MÉRTÉKEK

Szögmértékek

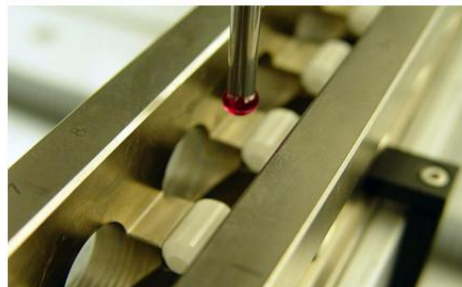
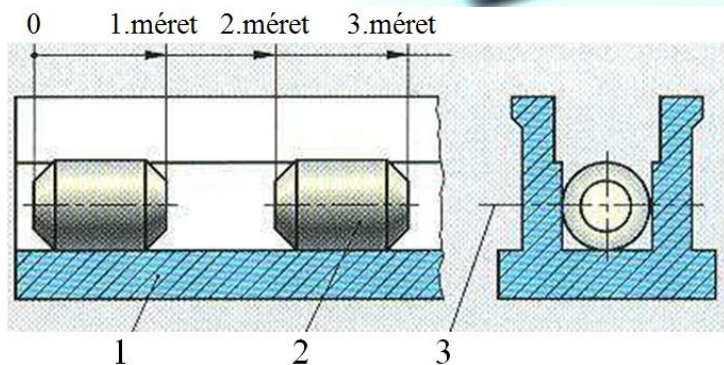
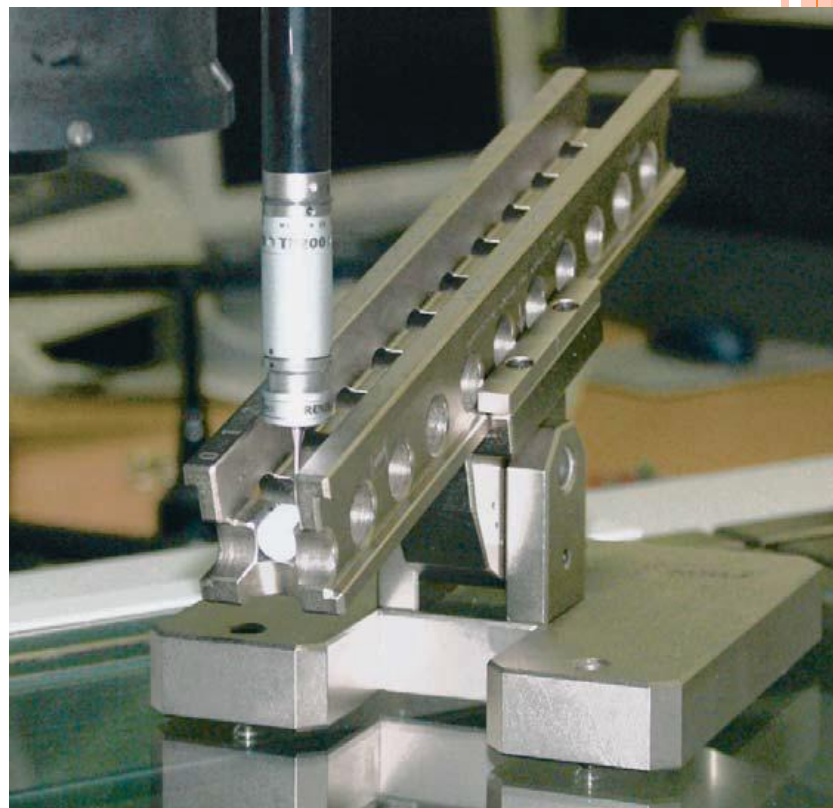
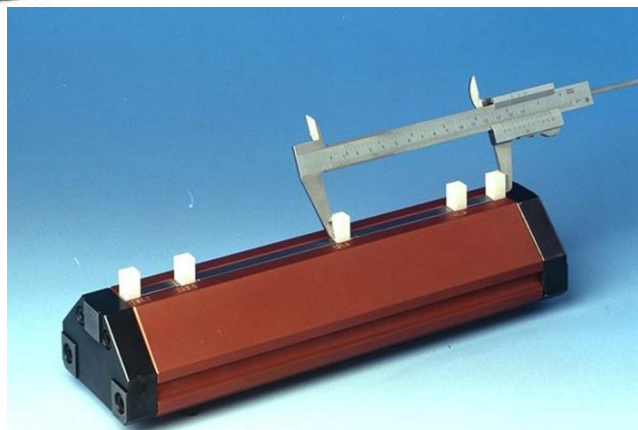
A szögmérő etalonok a mérő-
hasábokhoz hasonló kivitelű
edzett, polírozott felületű testek
(háromszög, hasáb, négyszög
alakú), melyeket készletben
forgalmaznak.

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK LÉPCSŐS MÉRTÉKEK/ETALONOK

A **lépcsős mértékek**, hosszmeretet testesítenek meg, mint a mérőhasábok

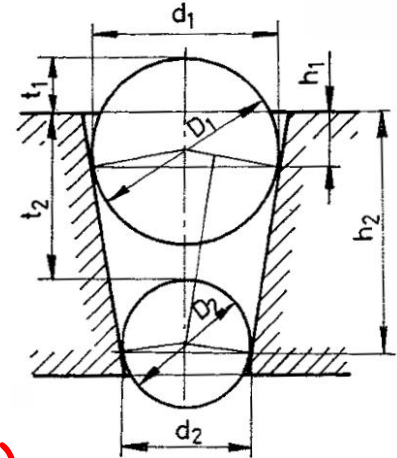

Lépcsős etalon
koordináta
mérőgéphez

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK

GÖMBETALONOK

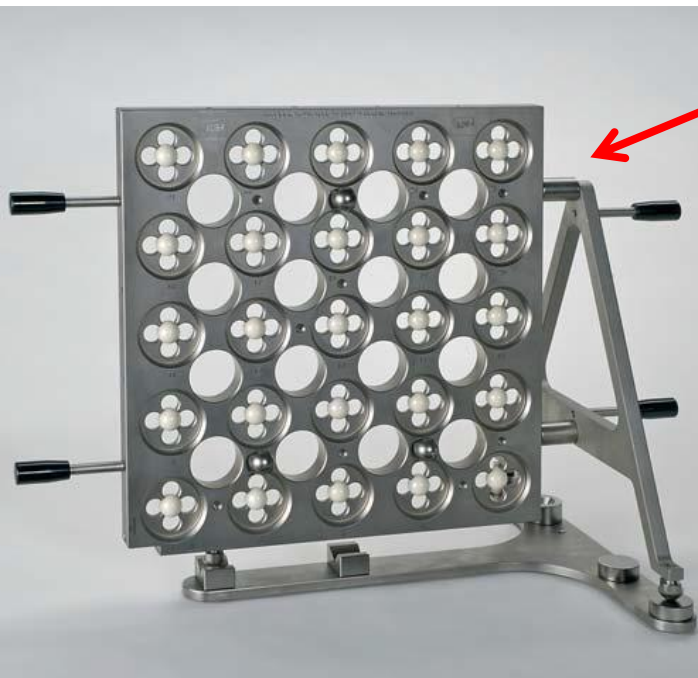
A nagy pontosságú **gömbök mérőgépek beállításához, vizsgálatához** használhatók etalonként. Mérési segédeszközként felhasználhatók kúpos csapok és kúpos furatok közvetett mérésénél. Készletben és darabonként árulják.

Golyós-tábla
(gömbetalon-tábla)

Koordináta mérőgépek kalibrálásánál, ellenőrzésénél és visszavezethetőség vizsgálatnál használják.

A golyókat merev, alumínium-ötvözetből vagy acélból készült, hordozható szabványos méretű táblában szilárdan rögzítik. A gömbök helyzete szabályos és ismert.

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK

IDOMSZEREK

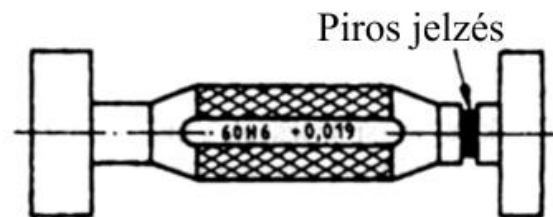
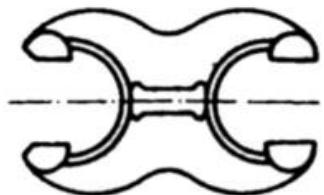
Az **idomszerek** az elkészített munkadarabok méretét **ellenőrzik** (nem mérik).

Az idomszerek kialakításának szempontjait William Taylor angol mérnök fogalmazta meg.

- „A **megy oldali** mérés a felület teljes alakját mérje (lehetőleg minden méretet egyszerre), mert a megy oldalt párosításra kell vizsgálni.
- A **nem megy oldallal** azonban az egyes méreteket külön-külön kell ellenőrizni. “

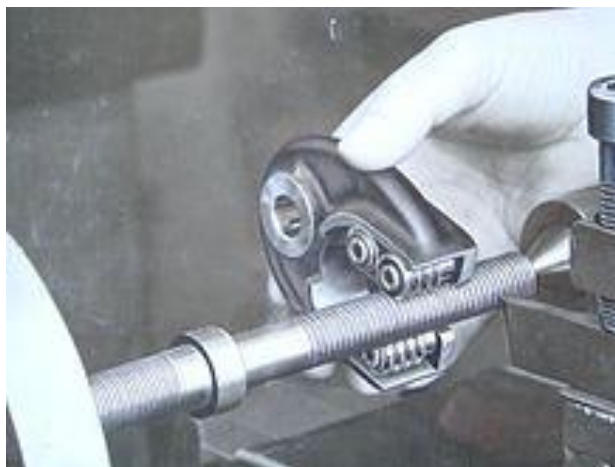
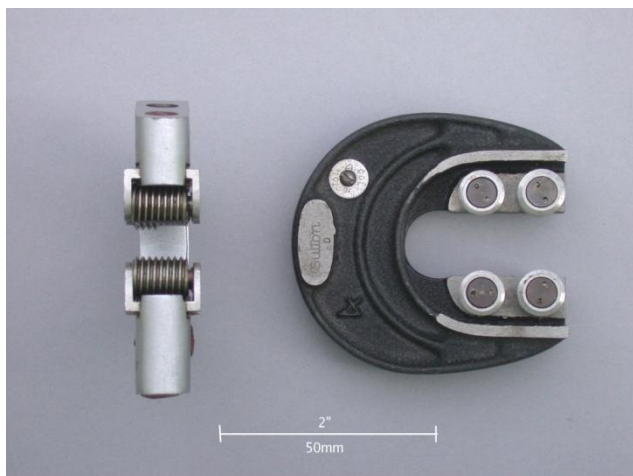
	Villás idomszer	Dugós idomszer
Megy oldal új méret	$FH - z_1 \pm H_1/2$	$AH + z \pm H/2$
Megy oldal kopott méret	$FH + y_1$	$AH - y$
Nem megy oldal	$AH \pm H_1/2$	$FH \pm H/2$

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK IDOMSZEREK

Megy oldal

Nem megy oldal

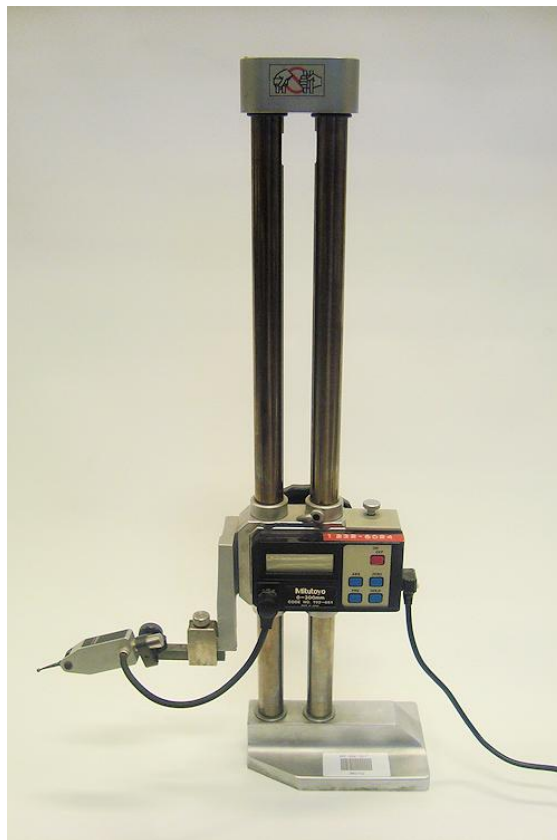
HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK

Mechanikai mérőeszközök

- Hosszmérők
(műhelyi hossz mérő, ellenőrző hossz mérő, összehasonlító hossz mérő)
- Tolómércék
- Mikrométerek
- Mérőórák

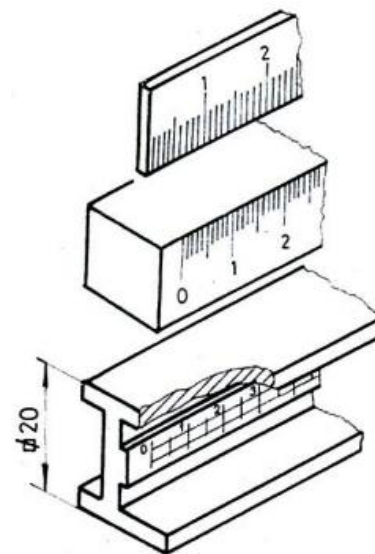
MAGASSÁGMÉRŐ, HOSSZMÉRŐ

Magasságmérők

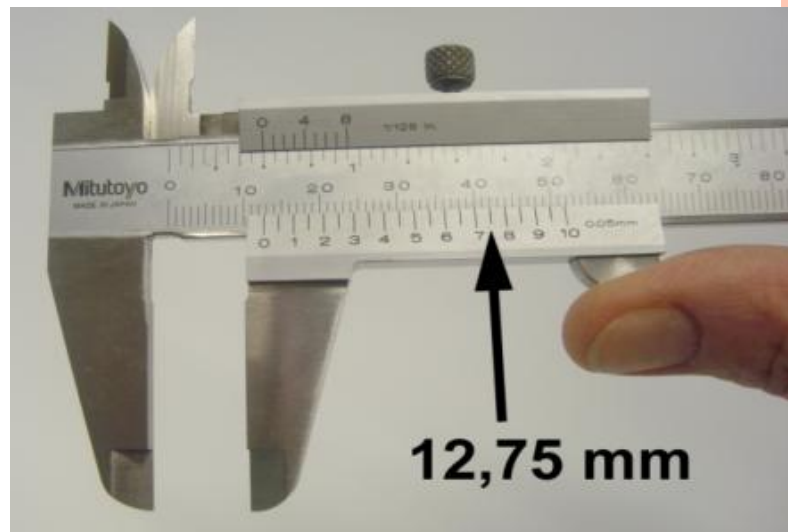

Hosszmérők

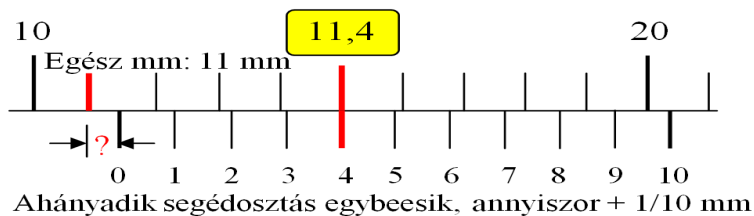
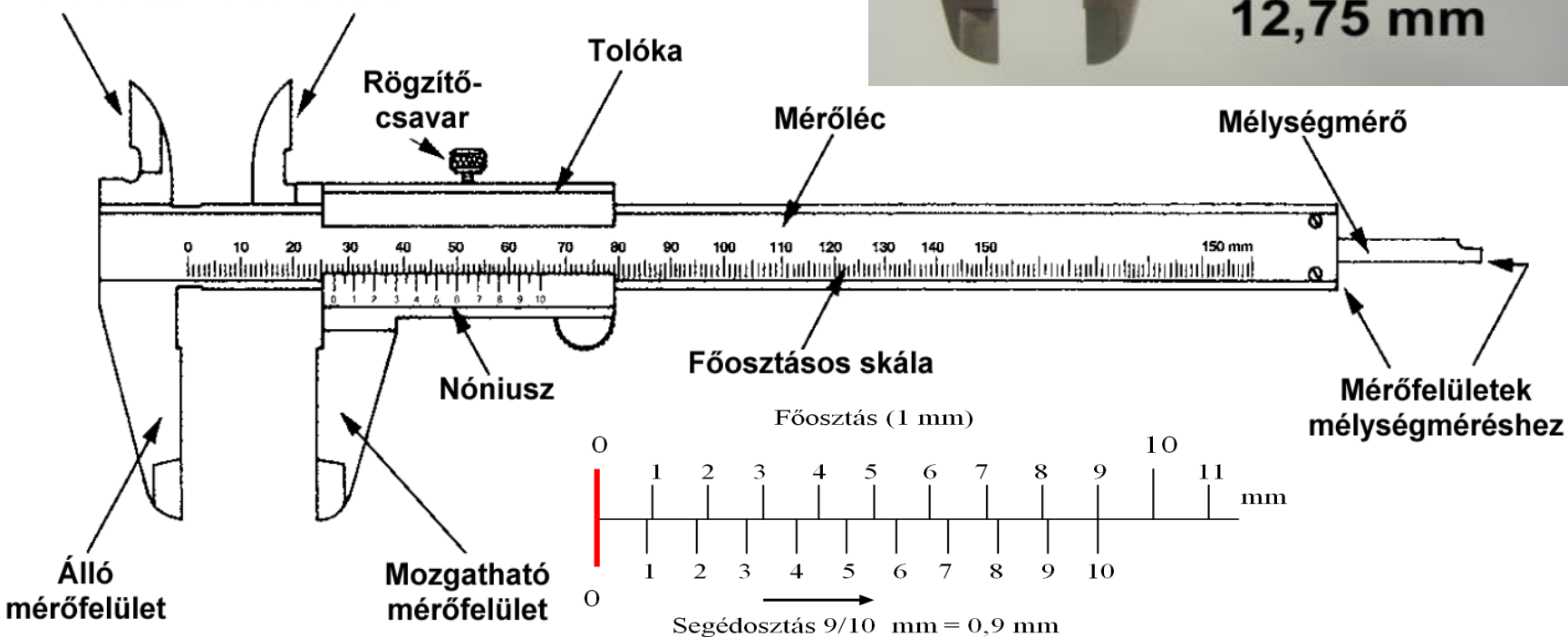
- Műhelyi hossz mérő
- Ellenőrző hossz mérő
- Összehasonlító hossz mérő

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK TOLÓMÉRCÉK

Mérőfelületek furatméréshez

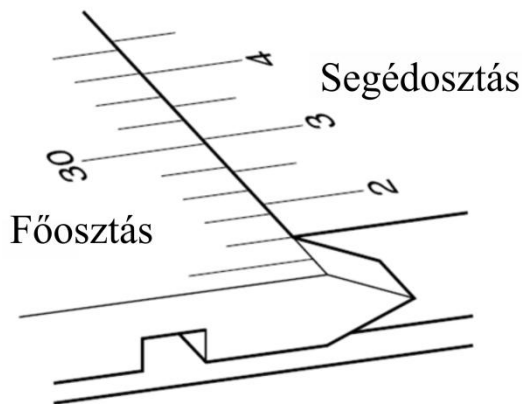
HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK

TOLÓMÉRCÉK

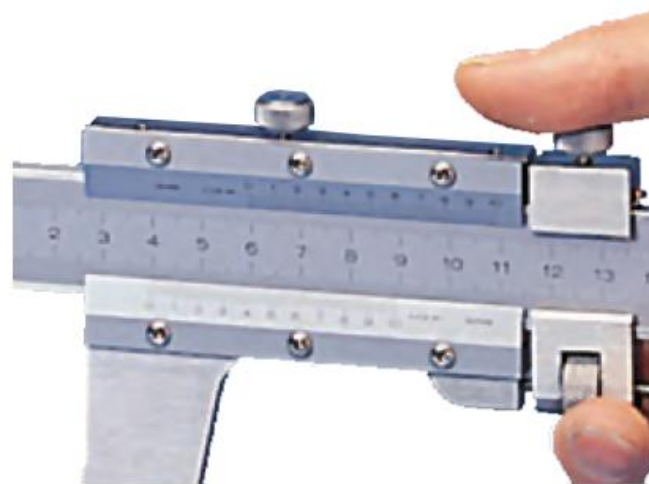
Mérési hibák

A tolómércék mérési hibáját befolyásoló tényezők:

- a szár vezetőfelületének hibája,
- a mérőfelületek síktól való eltérése,
- a mérőfelületek párhuzamossági eltérése,
- ismételt méréseknél a mérőerő különbözősége,
- a fő és segédosztás pontatlansága,
- parallaxis hiba a leolvasásnál,
- a mélységmérő kihajlása.

Parallaxishiba mentes leolvasás

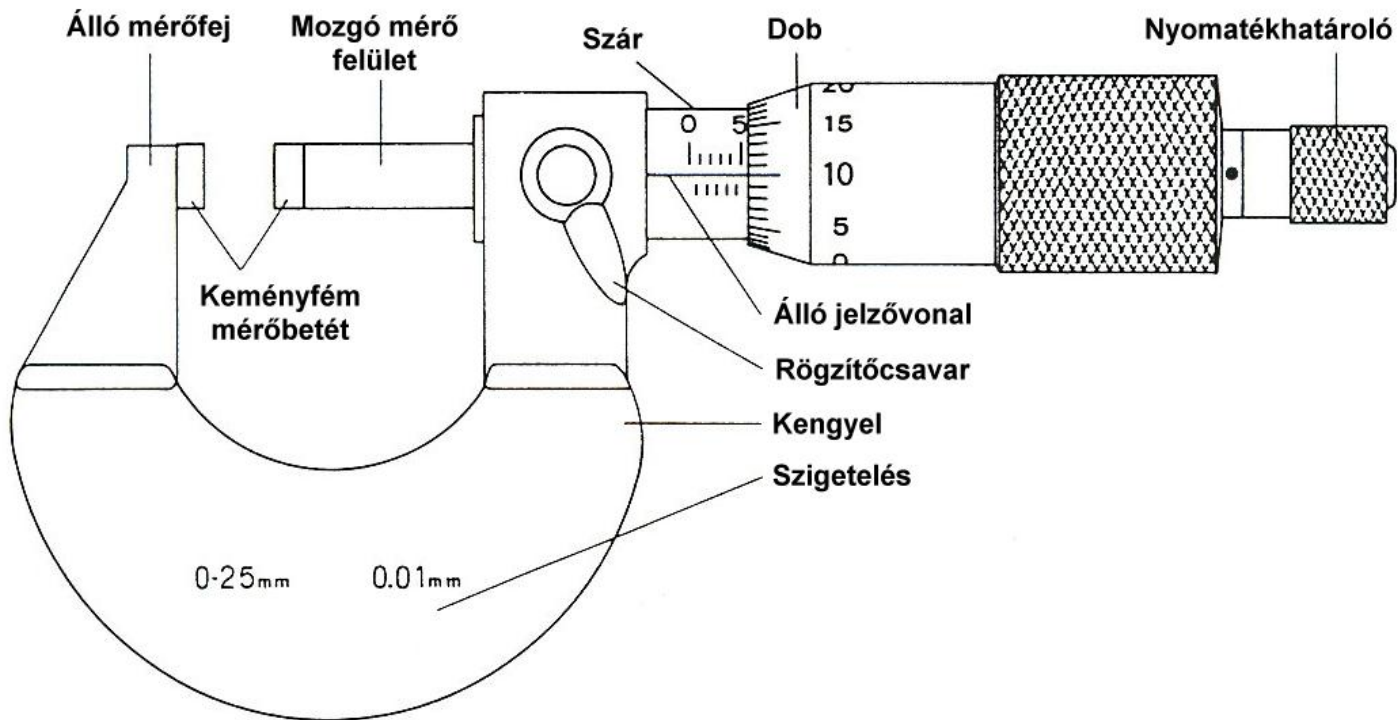
Finombeállító

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK TOLÓMÉRCÉK

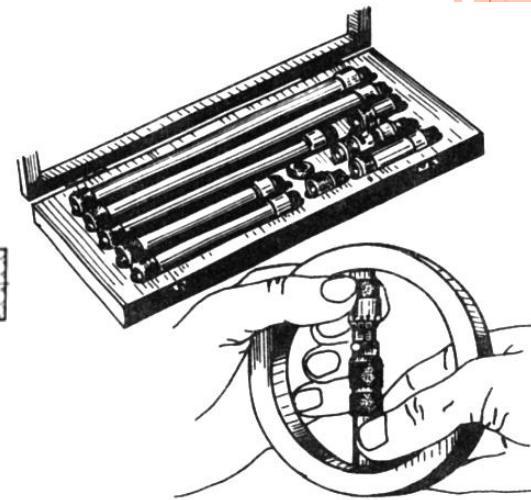
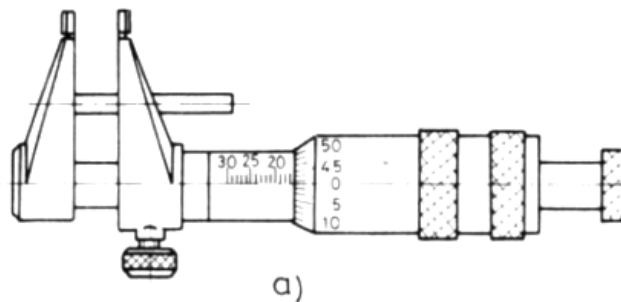

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK MIKROMÉTEREK

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK MIKROMÉTEREK

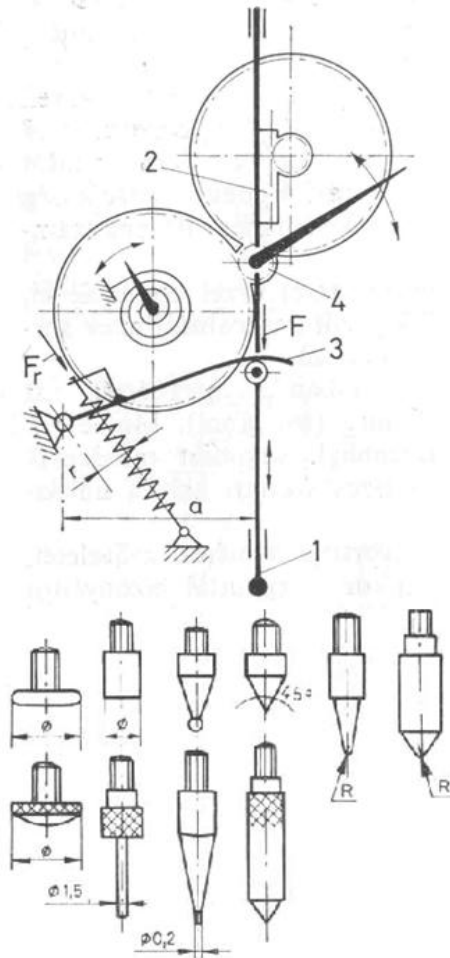
MECHANIKAI MÉRŐESZKÖZÖK

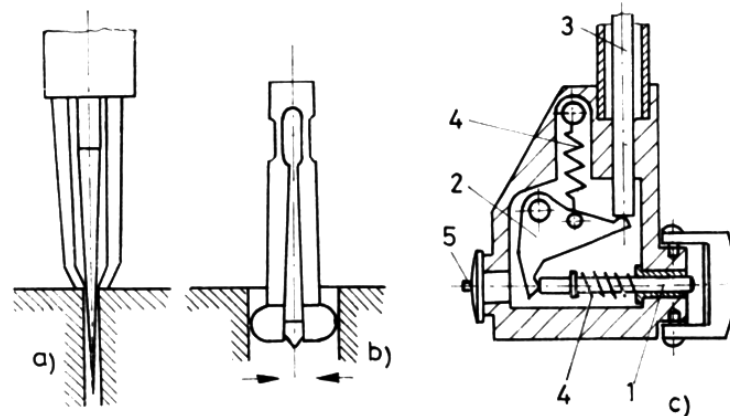
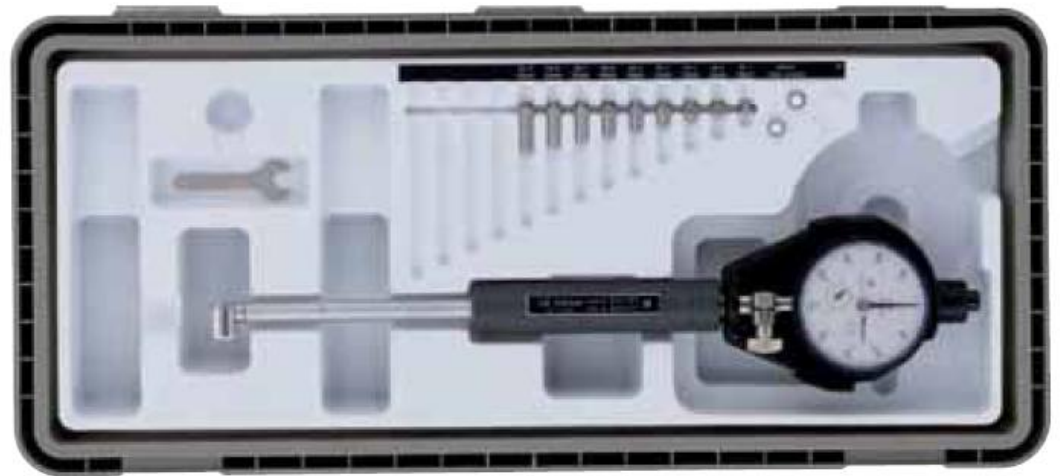
Mikrométerek

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK MÉRŐÓRÁK

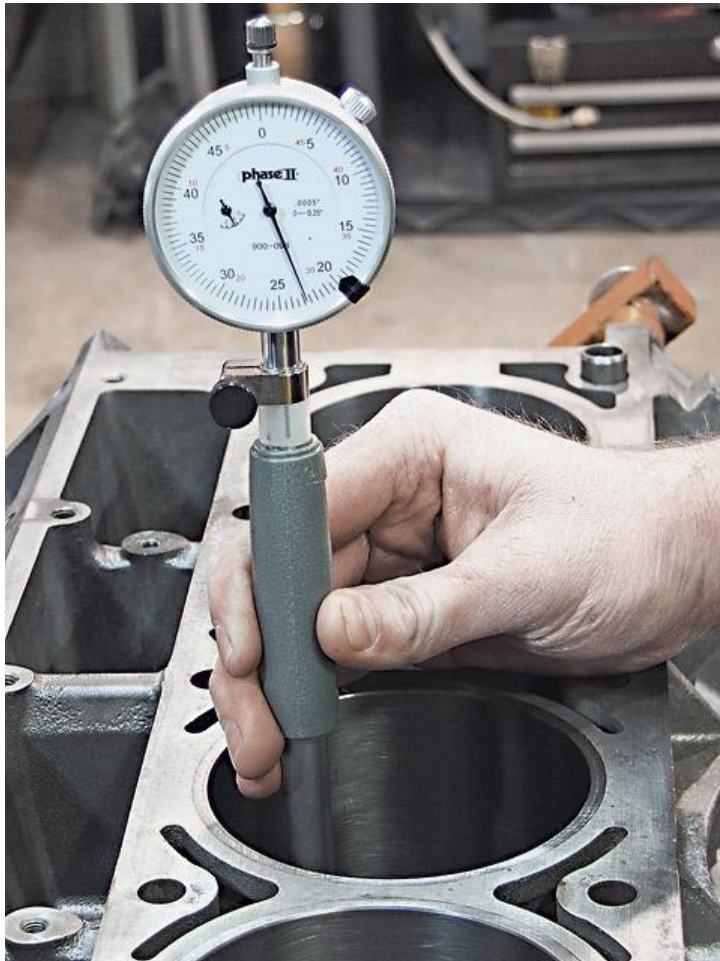

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK MÉRŐÓRÁK

MECHANIKAI MÉRŐESZKÖZÖK

Mérőóra

A HOSSZMÉRÉSTECHNIKA ESZKÖZEI

Finomtapintók

Felbontóképesség 0,001 mm; 0,0001 mm

Fogaskerék áttétel és menetes orsó áttétel nincs
→szögemelők

Mérési bizonytalanság < mérőórák esetén

- **Mechanikus**
- **Optikai**
- **Villamos**
- **Pneumatikus**

FINOMTAPINTÓK

Mérőóra

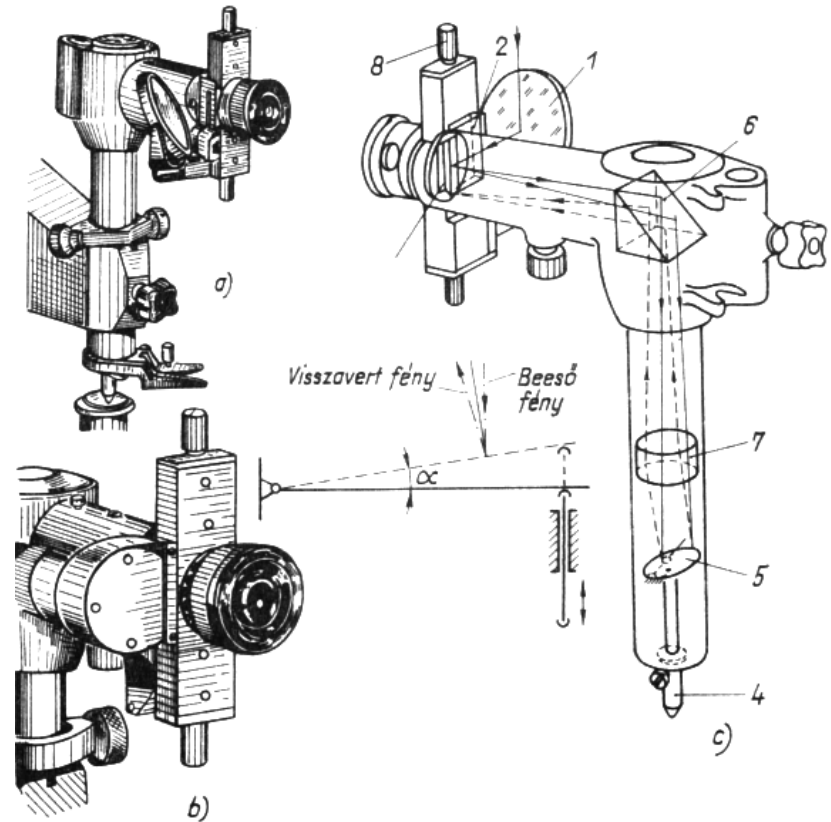
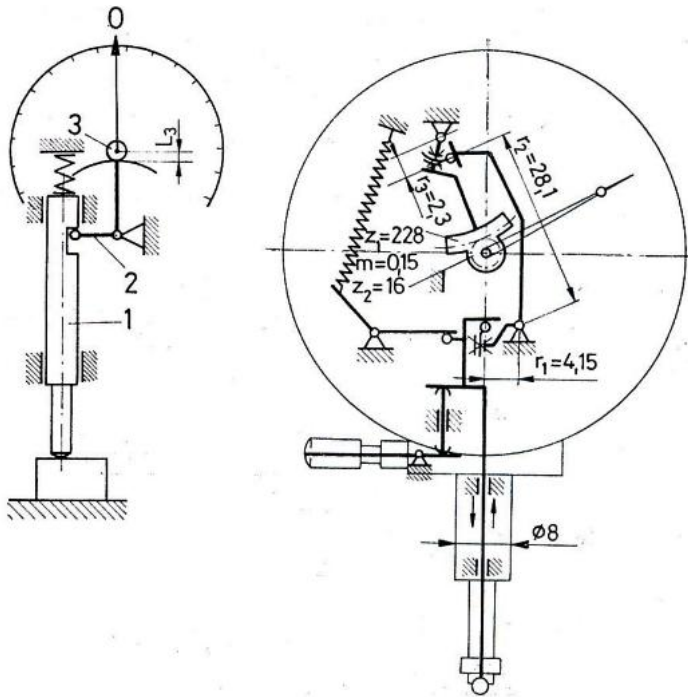

Finomtapintó

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK FINOMTAPINTÓK

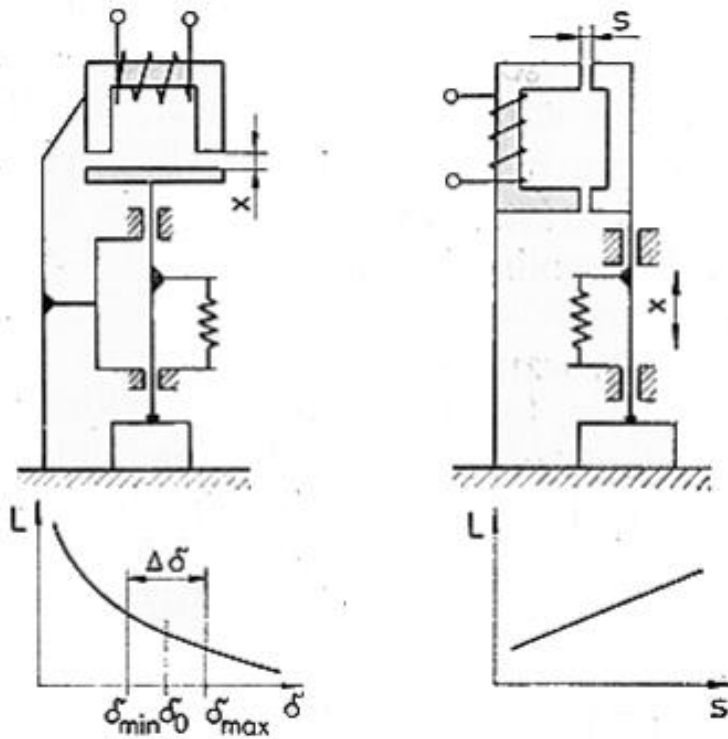
Mechanikus

Optikai

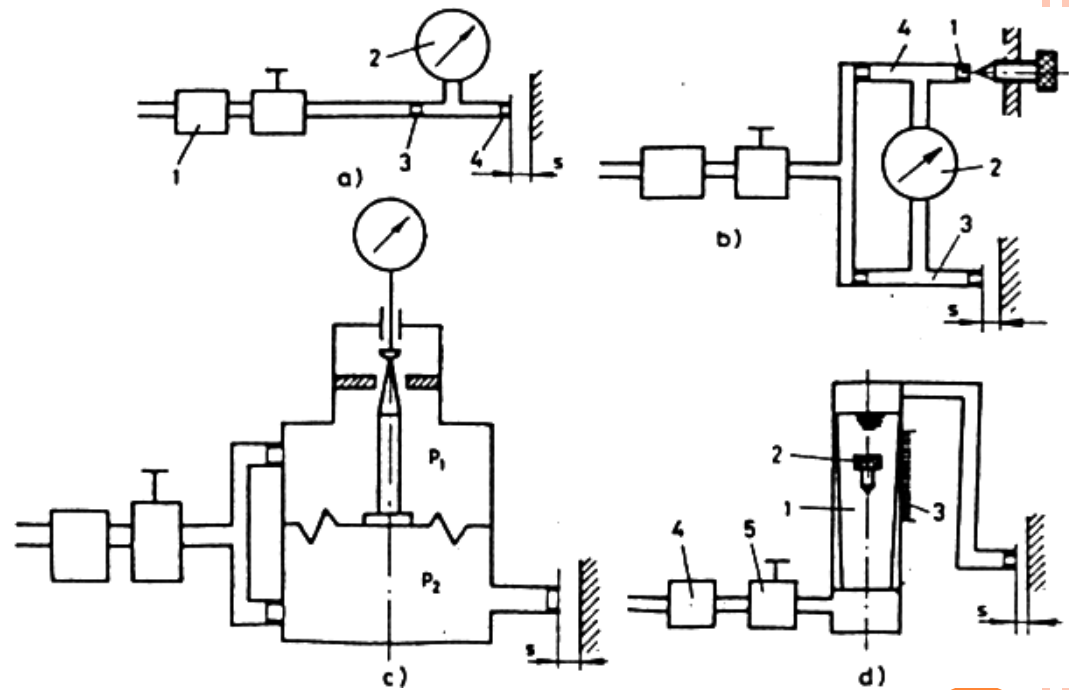

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK FINOMTAPINTÓK

Villamos

Pneumatikus

OPTIKAI HOSSZMÉRŐESZKÖZÖK

Hosszmérőgépek

- függőleges
- vízszintes

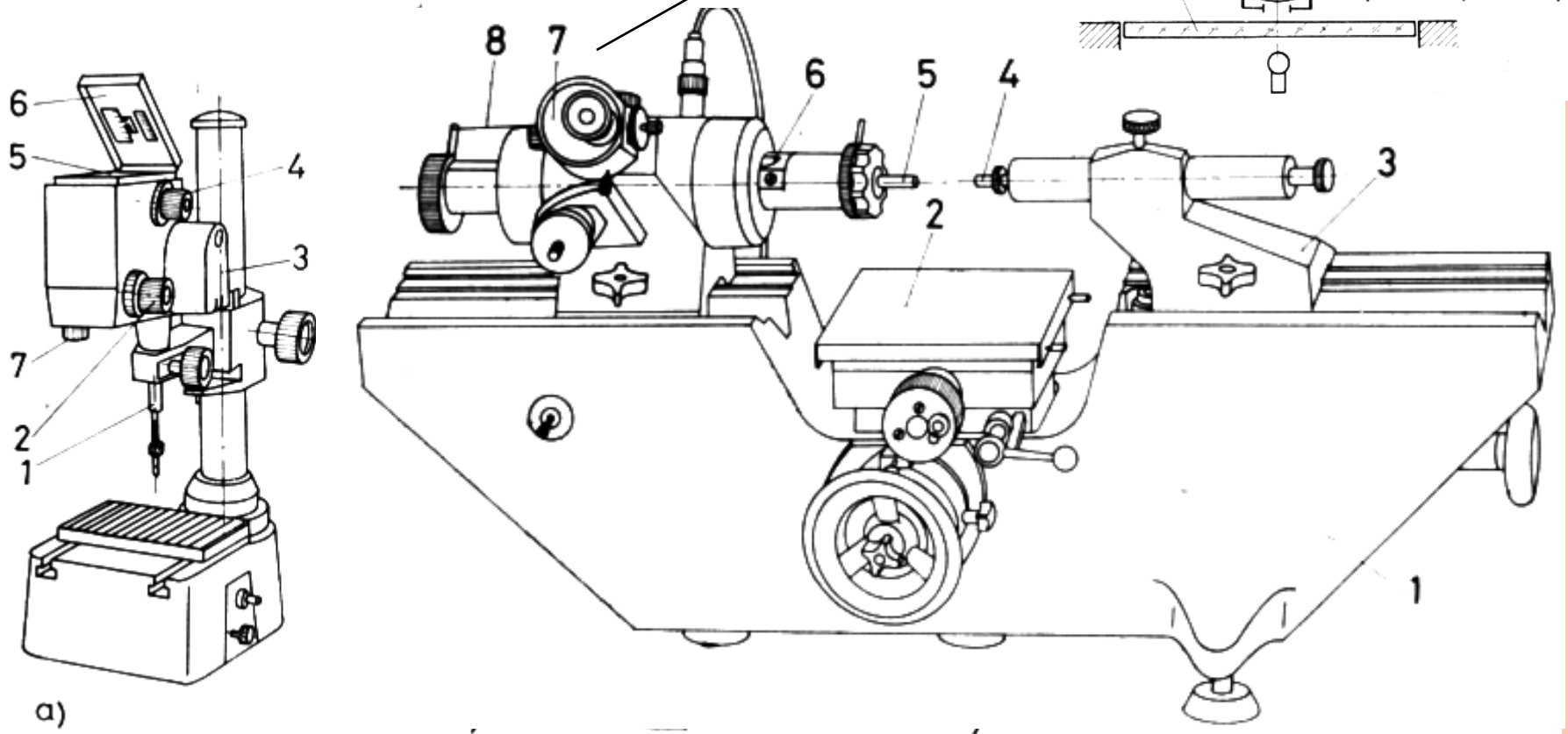
Mikroszkópok

Mérőmikroszkóp
Műhelymikroszkóp
Egyetemes (nagy) mikroszkóp

Projektorok

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK

HOSSZMÉRŐGÉP

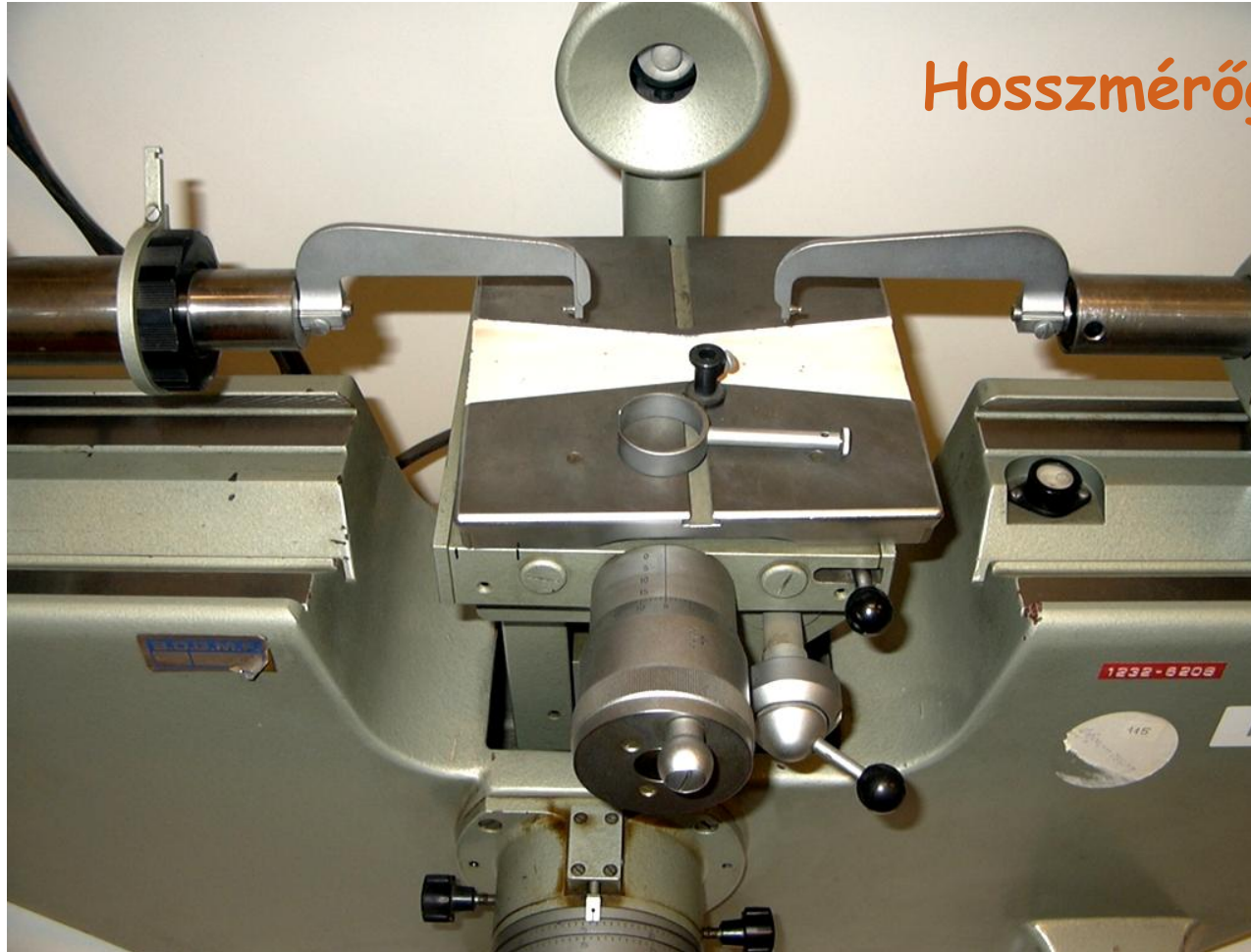
a)

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK

HOSSZMÉRŐGÉP

OPTIKAI HOSSZMÉRŐESZKÖZÖK

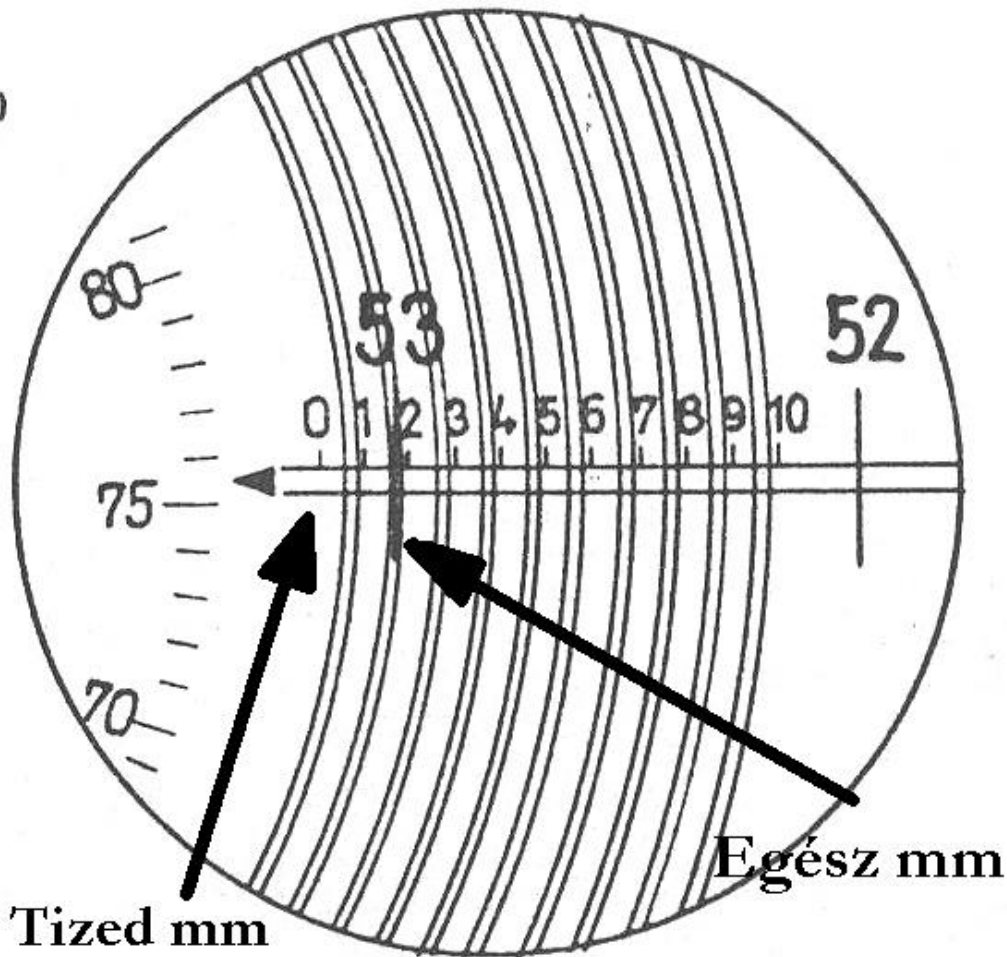

Hosszmérőgépek

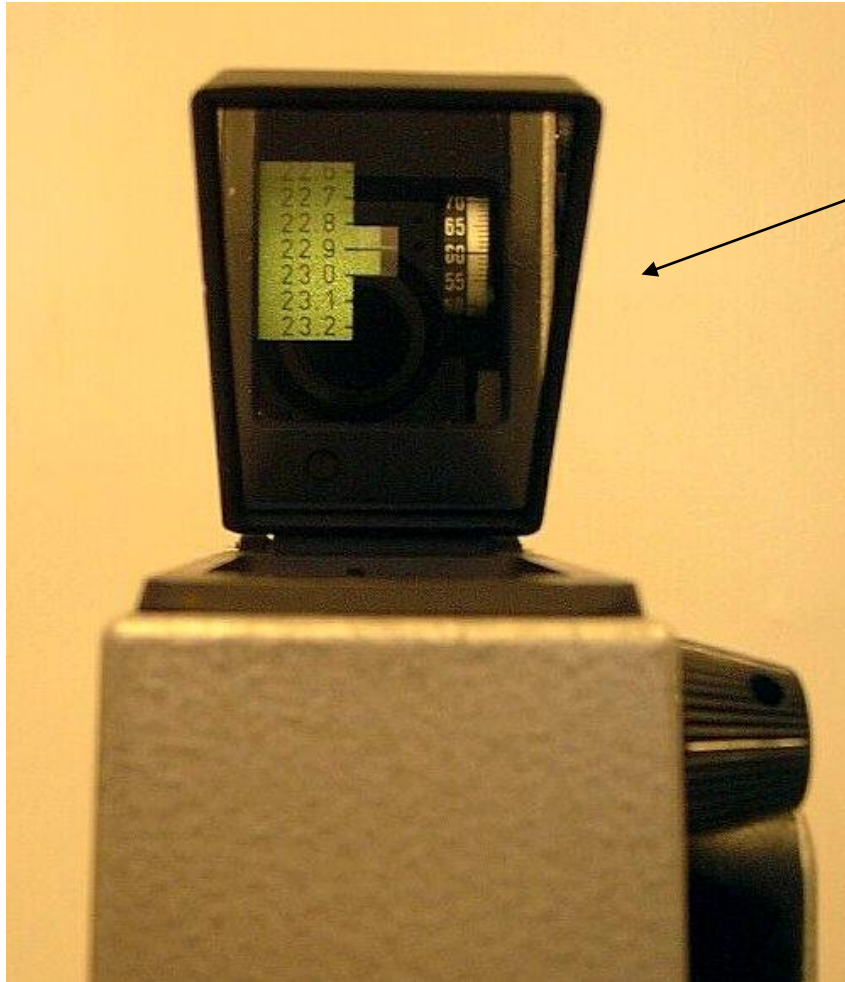
OPTIKAI HOSSZMÉRŐESZKÖZÖK

Hosszmérőgépek

OPTIKAI HOSSZMÉRŐESZKÖZÖK

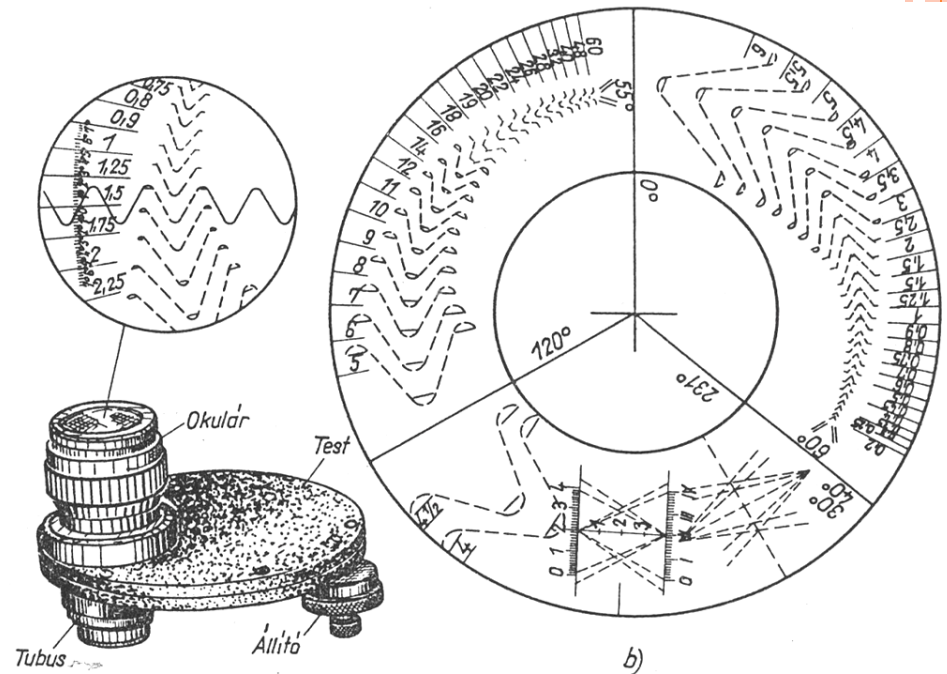
Hosszmérőgépek

OPTIKAI HOSSZMÉRŐESZKÖZÖK

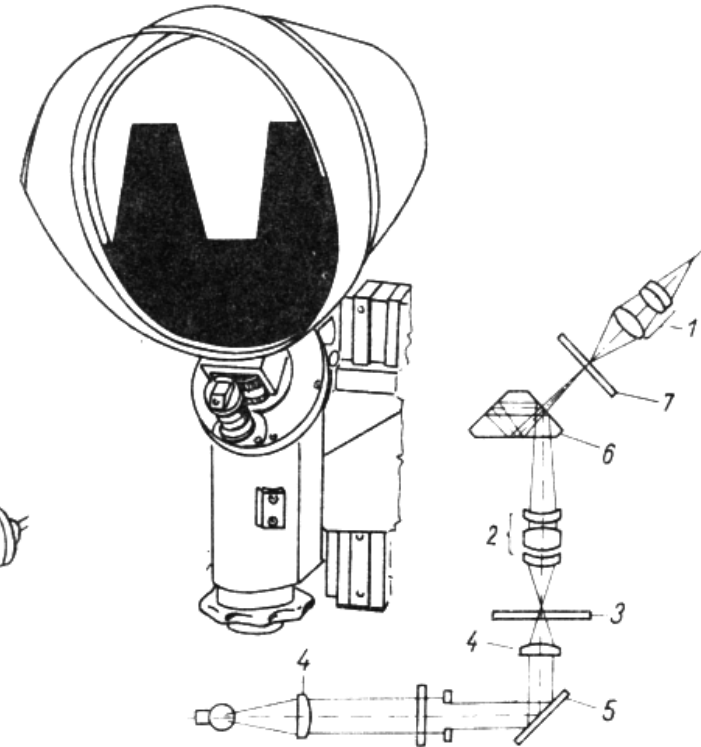
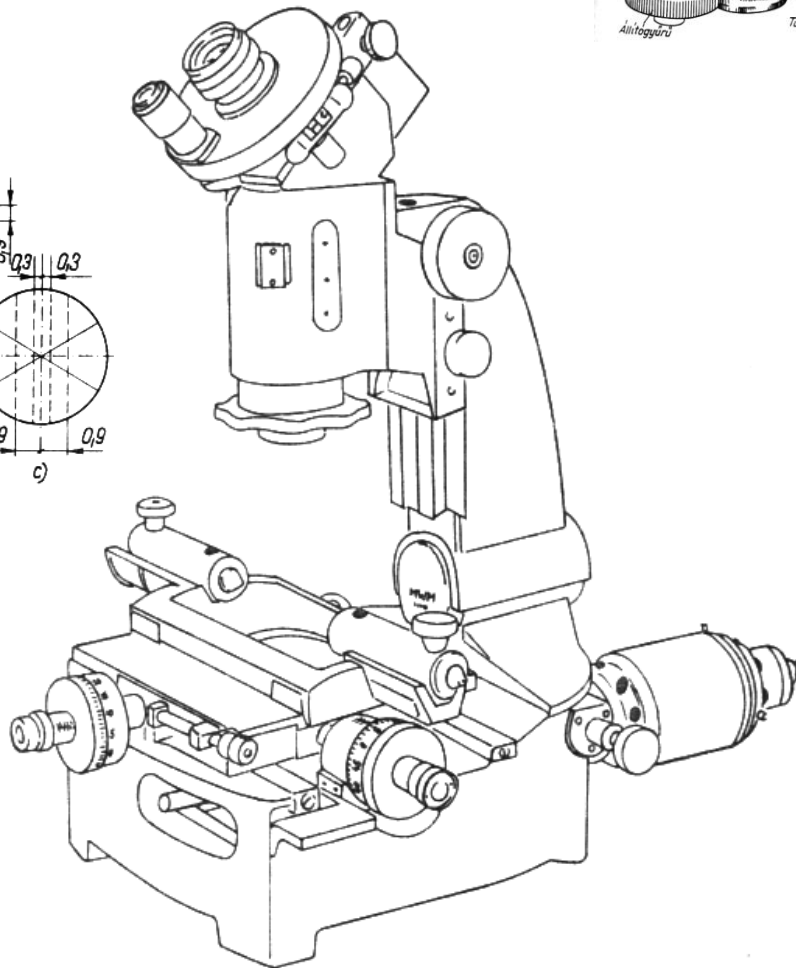
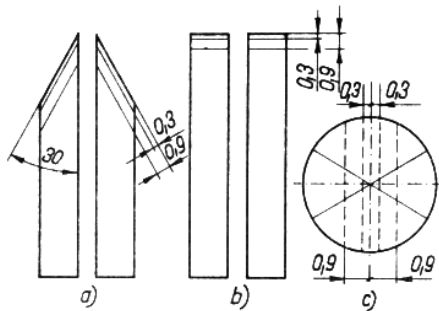
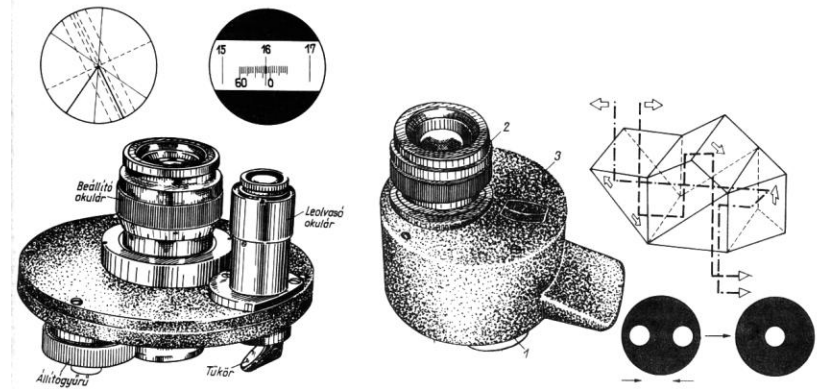

Mikroszkópok

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK MIKROSZKÓP

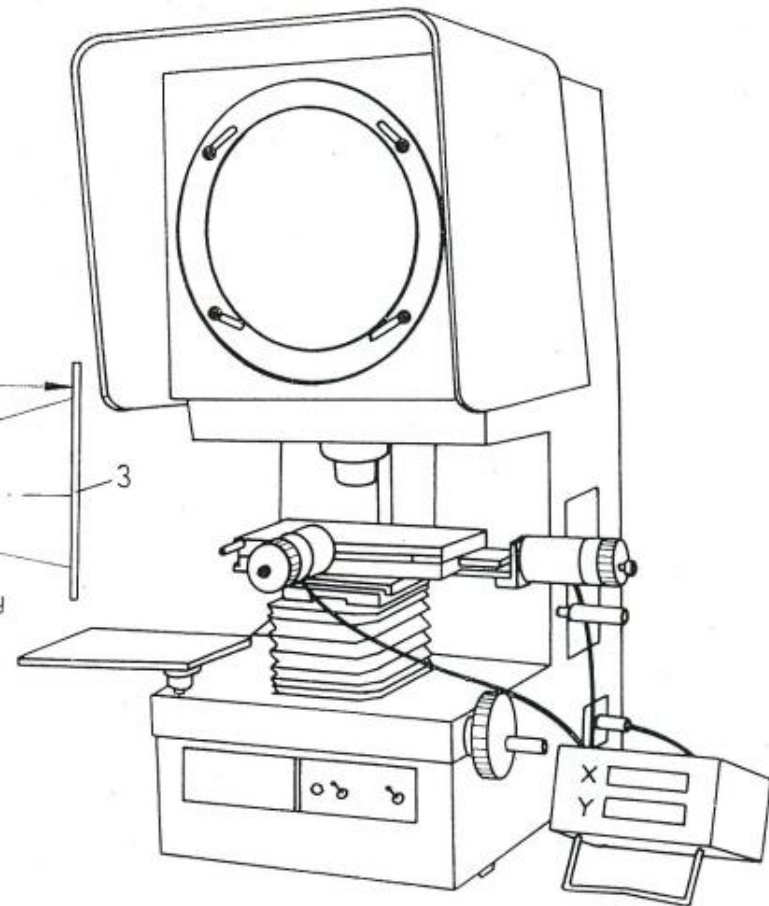
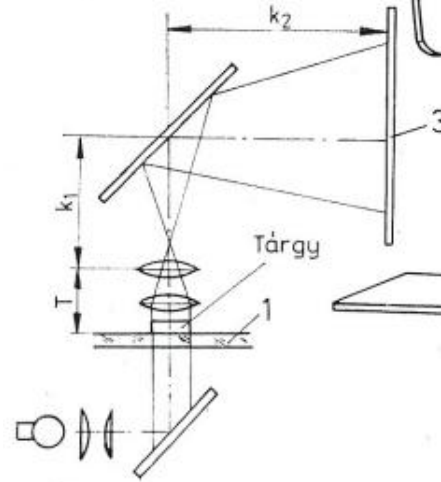

OPTIKAI HOSSZMÉRŐESZKÖZÖK

Mikroszkópok

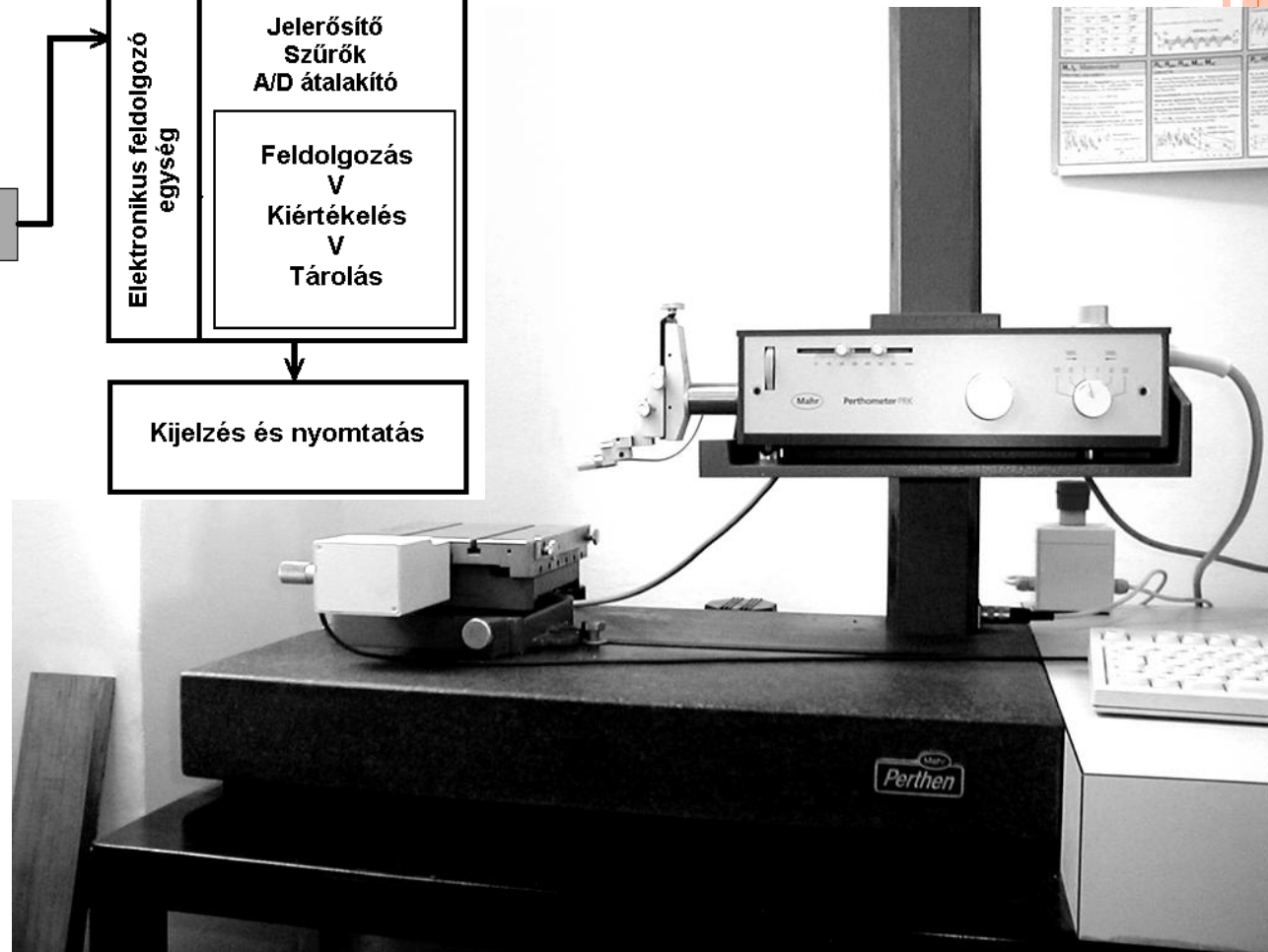
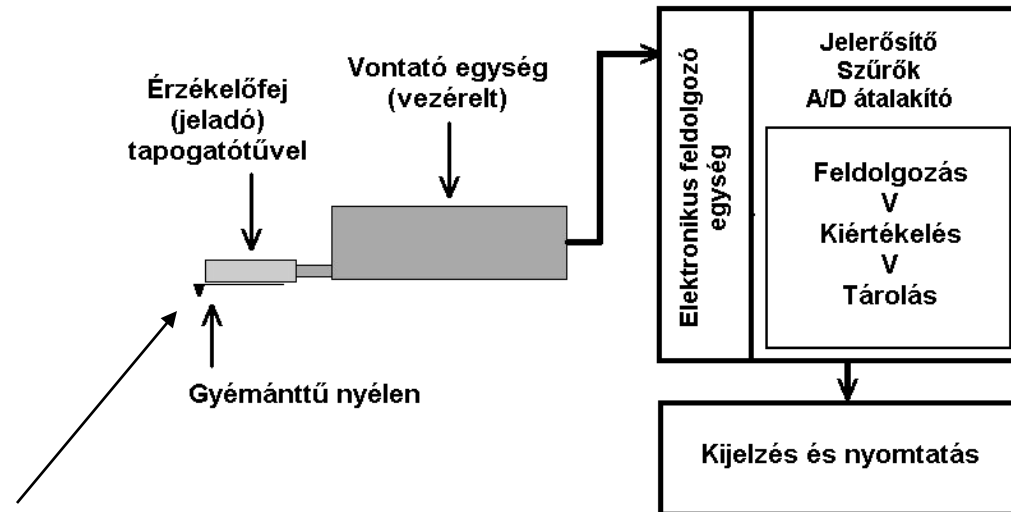
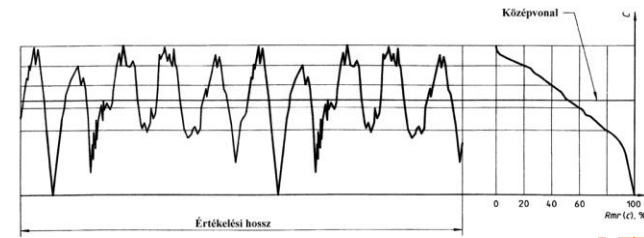

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK PROJEKTOR

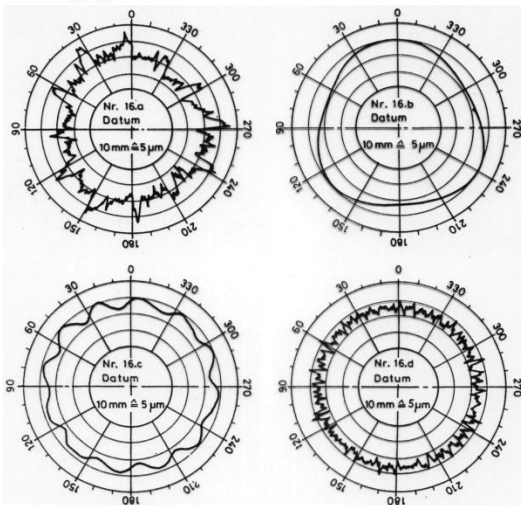
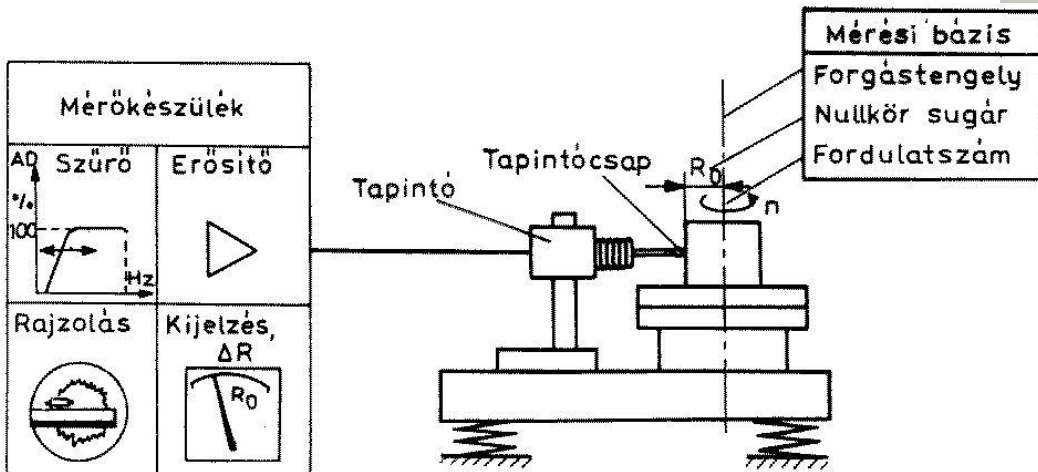

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK FELÜLETI ÉRDESSÉG MÉRÉSE

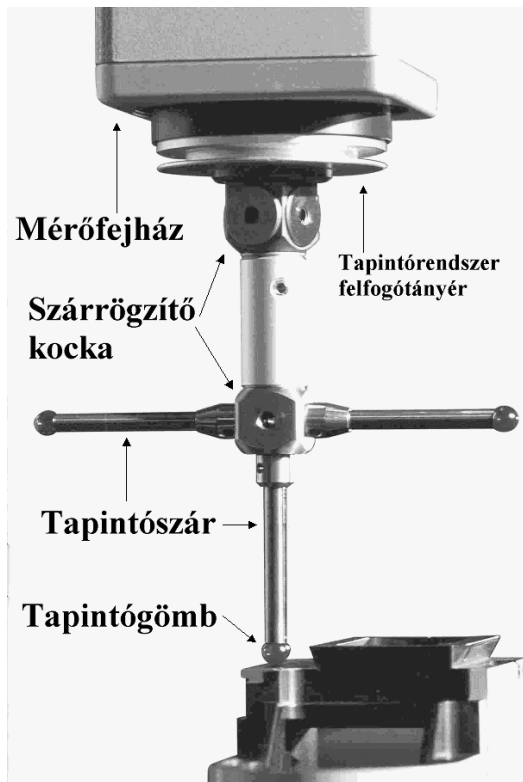

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK KÖRALAK MÉRÉSE

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK 3D MÉRÉS

HOSSZMÉRŐ ESZKÖZÖK

